

'Els catàlegs del paisatge situen Catalunya al nivell dels països més avançats'

**ALBERT
PUNSOLA**

(/AUTOR/ALBERT-

PUNSOLA-44)

Periodista

Periodista

17/07/2015

Pere Sala ha coordinat l'elaboració dels catàlegs de Paisatge de Catalunya. El seu treball es focalitza en la integració del paisatge en les polítiques públiques, la implementació de polítiques de paisatge a Europa, la relació entre paisatge i desenvolupament, així com en els paisatges emergents. També és membre del Grup de Treball del Consell d'Europa per al disseny i implementació del Sistema

d'Informació del Conveni Europeu del Paisatge, i Secretari General de [Civilscape](http://www.civilscape.eu/civilscape/public/ca/index.html?jid=0o6) (<http://www.civilscape.eu/civilscape/public/ca/index.html?jid=0o6>). En aquesta entrevista, Sala valora els 10 anys de l'Observatori del Paisatge.

L'Observatori del Paisatge ja té una dècada d'existència. ¿Com va ser possible el naixement d'un ens d'aquestes característiques en un país com el nostre on no hi ha hagut una tradició tan forta en aquest tema com, per exemple, a França?

Van convergir diversos factors al mateix temps. En primer lloc, cinc anys abans de la seva creació, l'any 2000, el Consell d'Europa havia aprovat el Conveni europeu del paisatge a Florència, que va suposar un revulsiu per a les polítiques de paisatge a tot Europa. En segon lloc, l'any 2005 el Parlament de Catalunya estava tramitant la Llei del Paisatge, que va acabar impulsant-lo. Hi havien altres factors que van fer-lo possible, com les intenses dinàmiques territorials i d'empobriment paisatgístic d'aquell moment o un palpable increment de la consciència paisatgística per part de la població.

Penso que un dels factors que també hi va influir fou que l'Observatori va ser pensat en positiu. La idea era crear un ens de generació de coneixement, de suport a l'administració, per posar en circulació informació sobre paisatge, per actuar com a autèntic viver de projectes innovadors, que impulsés noves metodologies i noves temàtiques d'estudi, que connectés idees i persones i fomentés noves aliances, per sensibilitzar; i tot això treballant des de la proximitat, l'experiència quotidiana, i amb la interdisciplinarietat com a base. Ràpidament l'Observatori es va consolidar com un ens de suport a l'administració i a la societat.

(F)

Un període de 10 anys dóna una perspectiva suficient per valorar la feina feta. Com la resumiria? I què en destacaria?

En deu anys hem fet molta feina i molt diversa, de bracet amb molts actors i molta gent del territori, i amb la complicitat de moltes administracions. Hem identificat i caracteritzat els paisatges de Catalunya (a través dels catàlegs de paisatge), s'han definit els objectius de qualitat paisatgística, hem contribuït a desplegar els principals instruments de la Llei del paisatge (els propis catàlegs, les cartes del paisatge, les directrius del paisatge, etc.), s'ha enfortit la coordinació entre el paisatge i les polítiques d'ordenació territorial, s'han impulsat estratègies de sensibilització, hem ajudat a que el paisatge entri als instituts de secundària, etc.

De tota la feina que s'ha fet, coincidirà amb mi que els catàlegs de paisatge han marcat un abans i un després en el coneixement i la gestió del paisatge. Aquests instruments han permès posar els fonaments d'un país que comença a ser normal, modern, en l'àmbit de les polítiques de paisatge (posant-se a l'alçada d'altres països com França, Anglaterra, Escòcia o Holanda, que feia anys que

tenien instruments semblants).

Com descriuria els catàlegs del paisatge? i quina és la seva utilitat un cop fets?

Els catàlegs de paisatge representen el principal projecte de generació de coneixement sobre paisatge de l'Observatori del Paisatge des de la seva creació, i un exemple clar que el coneixement no es troba en mans d'unes determinades persones especialistes, sinó que apareix fruit del creuament de sabers plurals i diversos. La Llei del paisatge el va crear com un instrument tècnic per a la introducció del paisatge en el planejament territorial a Catalunya, així com en les polítiques sectorials, a través de les directrius del paisatge. I avui podem dir que els catàlegs estan servint per integrar el paisatge en la planificació territorial i urbanística, per dissenyar estratègies turístiques (on el paisatge és un actiu de primer ordre) o culturals, per muntar campanyes de sensibilització, o perquè el paisatge arribi a l'escola, entre altres aplicacions.

I, ves per on, avui també estan servint per més coses que els objectius que s'havia plantejat i que la Llei inicialment contemplava: un resultat inesperat és que el mapa de les 135 unitats de paisatge de Catalunya, obtingut a partir dels catàlegs, és una font d'inspiració per gestionar determinades àrees, o

per al naixement de noves estratègies de paisatge, com és el cas dels recents Consorci Els Aspres, la carta de paisatge del Lluçanès, o el Pla de paisatge de la Cerdanya.

(F)

Quin ha estat el mètode de treball per a realitzar-los?

L'elaboració dels catàlegs de paisatge va ser tot un repte, i no comptàvem amb gaires precedents a Europa. Com podíem traduir la nova filosofia que emanava del Conveni europeu del paisatge en un instrument concret de planificació territorial? La metodologia va ser el resultat d'un complex creuament de mirades de més de setanta institucions, grups de recerca i experts per tal d'obtenir el màxim consens en els seus continguts. Des d'un principi van estar pensats per superar la clàssica lògica sectorial i articular formes participatives i transversals de treballar i de generar el coneixement. Volíem així implicar la societat en la identificació i valoració del paisatge, captar la percepció del paisatge per part de la població (especialment els seus aspectes més intangibles, com el sentit del lloc, o les emocions causades per un paisatge); i alhora recordar a la ciutadania que té dret a un paisatge de qualitat. Per fer-ho, vam signar convenis amb diversos grups de recerca de les universitats catalanes, vam crear equips de treball interdisciplinaris amb especialistes en els àmbits de l'anàlisi, la gestió i la intervenció en el paisatge, com també en la planificació territorial i urbanística, i especialistes en participació ciutadana.

Un dels aspectes més remarcables que ha aportat l'Observatori és una concepció del paisatge més madura i complexa de la, diguem-ne, convencional. Podria explicar, en primer lloc, en què consisteix aquesta concepció? I en segon terme: què representa per la feina que fa l'observatori basar-se en aquesta visió més avançada?

És una concepció del paisatge en sentit ampli, resultat d'una construcció de la mateixa societat, amb una enorme càrrega cultural, i portador de valors tangibles i intangibles. Des de l'Observatori hem recollit tal qual la definició de paisatge del Conveni, i això té aplicacions molt directes: en primer lloc, que les polítiques de paisatge s'han d'aplicar a tot el territori de Catalunya, sense excloure cap racó, perquè el paisatge és tot allò que veiem quan sortim de casa. És innegable l'ambició que té aquest plantejament i els deures que dona a les polítiques públiques.

Dit d'una altra manera, cal evitar la diferenciació extrema entre uns paisatges excel·lents i uns altres que no ho són tant, i que solen coincidir amb els que habitem diàriament -els paisatges de la vida quotidiana-, que són la immensa majoria del país. La segona és la superació de les estratègies estrictament conservacionistes i apuntar també cap a la gestió, ordenació, intervenció i creació de nous paisatges, assumint la inevitable transformació del paisatge, sempre que es faci amb un profit social i col·lectiu. Dit d'una altra manera, el paisatge és un element central del desenvolupament, i no pas un factor defensiu o reactiu. En tercer lloc: el paisatge deixa de tenir una connotació exclusivament estètica per passar a ser un element actiu en l'ordenació i la gestió del territori, així com un motor de desenvolupament.

(F)

Sempre que es parla dels paisatges de Catalunya es posa l'accent en un fet com la diversitat, però podríem reivindicar la qualitat amb la mateixa rotunditat? O en aquest darrer aspecte caldria treballar més?

Efectivament, Catalunya és un país amb una extraordinària diversitat de paisatges, de les més elevades del continent europeu. Els 135 paisatges identificats pels catàlegs de paisatge constaten aquest fet, i, per primer cop, disposem del mapa de paisatges de Catalunya. Això té una aplicació molt directa, per exemple, en les polítiques turístiques, on el paisatge és un actiu de primer ordre. Abans li comentava com aquest mapa està convertint-se en una font d'inspiració per diverses iniciatives sorgides del territori. Això és així perquè aquestes 135 unitats de paisatge no són només àmbits per comprendre i descriure el caràcter d'un determinat paisatge, sinó que estan passant a ser àmbits funcionals de gestió, d'ordenació i d'intervenció; àmbits de referència (per exemple, per aplicar estratègies de

paisatge locals, com el Pla de paisatge de Cervera), per donar pautes d'ordenació dels espais oberts, per dissenyar projectes de paisatge concrets, etc, etc. etc. En paisatge, les unitats són el millor àmbit que tenim avui per passar de la generalització a la concreció.

Ara bé, aquesta enorme diversitat no sempre va acompanyada de la qualitat paisatgística que desitjaríem. Falta encara molta sensibilitat. Entre moltes altres coses, hem d'injectar qualitat en aquells espais més banalitzats, els més oblidats i menys valorats socialment, per retornar-los un significat, que s'impregnin de caràcter, que siguin capaços de recuperar la memòria i la identitat del lloc, i fer-ho de bracet amb la població local. Aquesta sensibilitat -en el fons, estètica- ha de superar el caràcter cosmètic, ornamental o merament formal de determinades intervencions (sovint dominant) i promoure la recuperació de la pròpia vitalitat del paisatge, tant des d'un punt de vista físic com ambiental, econòmic o social.

Fa uns dies, conjuntament amb el departament de Territori i Sostenibilitat, van celebrar una jornada sota el nom "Cap a on s'encaminen les polítiques de paisatge". Un dels temes que van sorgir és que era el moment de passar a l'acció en aquest camp. Tenim el coneixement, sens dubte, però ¿disposem dels instruments (polítics i legislatius) i dels recursos econòmics per fer-ho?

La Llei de paisatge de Catalunya va dissenyar-se i va arrencar en un context de bonança econòmica, i també alhora d'un notable empobriment paisatgístic com a resultat d'actuacions no sempre afortunades. Deu anys més tard, el context ha canviat radicalment. Estem sortint amb penes i treball d'una crisi econòmica duríssima, es reivindica un major protagonisme de la societat i dels seus agents en el govern del territori, i assistim a una creixent rellevància de les identitats territorial locals, és a dir, de la diversitat paisatgística del país. Amb tot el que hem comentat, podríem dir que fins avui hem cobert el nivell zero, és a dir, les base d'informació i documentació imprescindibles per poder fer un salt endavant i poder anar molt més enllà. Ara és el moment idoni per plantejar-se unes polítiques de paisatge més orientades a l'acció, més transversals i sectorials, que reforcin la concertació i la cooperació público-privada, i que impulsin les necessàries mesures de sensibilització, educació i formació. Ara que tenim una visió global del que s'està fent arreu d'Europa i del món en el tema que ens ocupa, es pot afirmar que a Catalunya disposem dels instruments, de la legislació, del capital humà, la creativitat, i la capacitat d'iniciativa com per excel·lir, si ens ho proposem.

(F)

Quins elements haurien d'incloure, o què haurien de tenir en compte, les polítiques del paisatge per als propers anys a Catalunya?

Ha arribat l'hora d'encarar amb força i més que mai les enormes potencialitats que té el territori i els seus paisatges, procurant per la qualitat i l'excel·lència de cada lloc. Pels motius que explicava fa un moment, hem entrat en una nova etapa amb la necessitat de situar el paisatge en les polítiques de desenvolupament i les de més interès social, com la salut i el benestar, l'educació, les energies renovables i la lluita contra el canvi climàtic, o la transició cap a una economia més sostenible. El full de ruta de l'Observatori [CATPAISATGE2020](http://www.catpaisatge.net/cat/observatori_2020.php) (http://www.catpaisatge.net/cat/observatori_2020.php), amb el lema "País, paisatge i futur", va en aquesta direcció i emfasitza elements com la internacionalització, l'emprenedoria, la cooperació entre actors, la posada en valor de nous paisatges, així com la importància dels valors, la innovació, la formació i l'educació, o la comunicació. Un cop culminada l'etapa ja esmentada dels catàlegs, hem passat de treballar *en* paisatge a treballar *en el* paisatge i *amb el* paisatge.

Quins haurien de ser els agents implicats en aquestes polítiques?

Com més millor. Per exemple, cal potenciar la implicació de les entitats privades (empreses, fundacions, bancs...) perquè amplia les oportunitats de negoci vinculades amb el paisatge, tal i com ja passa a altres llocs d'Europa, com els Països Baixos. Estem preparant un Seminari internacional sobre aquesta

temàtica per a la propera tardor, on en veurem exemples. Ara bé, per a les polítiques de paisatge del futur no només fan falta nous actors o nous continguts, com li apuntava fa un moment, sinó també noves formes.

Constatem -i no només nosaltres- l'existència cada vegada més notòria d'una nova manera d'apropar-se, d'entendre, de redescobrir, d'interactuar amb el paisatge. Emergeixen noves formes d'organitzar-se, d'assolir acords, d'actuar, de col·laboració, d'interacció i participació entre actors (administracions, entitats, empreses, etc.). Algunes són iniciatives que poden contribuir moltíssim -i positivament- al planejament local o de major escala. Les estratègies de paisatge que s'estan impulsant al Priorat entre diverses entitats i institucions de la comarca en són un clar exemple.

Durant aquests 10 anys l'Observatori del Paisatge ha adquirit prestigi internacional. Ens podria explicar en quins fets concrets s'ha traduït aquest prestigi? Què és el que més interessa des de fora del que s'ha estat fent a Catalunya en aquest àmbit?

Ha tingut molt ressò arreu del món la pròpia estructura de l'Observatori del Paisatge, basada en un model de cooperació entre administracions, societat civil, entitats i empreses, fins al punt de ser font d'inspiració per a altres observatoris del paisatge semblants que s'estan creant arreu. També les metodologies que hem desenvolupat i hem posat en pràctica, sobretot la d'elaboració dels catàlegs de paisatge de Catalunya, que veiem com s'utilitzen en diversos països del món. En aquests moments l'Observatori assessora diversos projectes del Consell d'Europa, o diversos governs en l'elaboració de la seva estratègia nacional de paisatge; o forma part de consells assessors, com el de la Fondazione Benetton Studi Ricerche (considerada una de les fundacions privades més importants del món dedicades exclusivament al paisatge). Una de les apostes estratègiques que vam fer des del principi i que ha contribuït a aquesta dimensió internacional va ser tenir el web íntegrament en quatre idiomes (català, castellà, anglès i francès).

Etiquetes: [Catalunya](#) (/etiquetes/catalunya)

Share 0

Tuit

 (<https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/entrevista/els-catalegs-del-paisatge-situen-catalunya-al-nivell-dels-paisos-mes-avancats-1>)

 (<https://www.sostenible.cat/print/entrevista/els-catalegs-del-paisatge-situen-catalunya-al-nivell-dels-paisos-mes-avancats-1>)

Relacionats

Butlletí

Correu electrònic *

Subscriu

[Enviaments anteriors](#) (/newsletter/sostenible)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

(<http://www.diba.cat>)

Arxiu (/arxiu)

Continguts per categoria (/tagclouds/chunk/3)

Continguts per etiqueta (/tagclouds/chunk/1)

Continguts per municipi (/tagclouds/chunk/2)

Avís legal (<http://www.diba.cat/avislegal>)

Contacte (/formulari/contacte)

RSS (<https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=>)

(<https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888>)

(<http://www.twitter.com/xarxasost>)

(<http://youtube.com/xarxasost>)

([rss.xml](#))